

11. март 2021. године

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Извршни одбор Народне банке Србије је на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС“, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020 и 137/2020), у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 11. марта 2021. године, одлучио да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију задржи у висини од 0% имајући у виду наставак глобалне неизвесности изазване ширењем вируса корона.

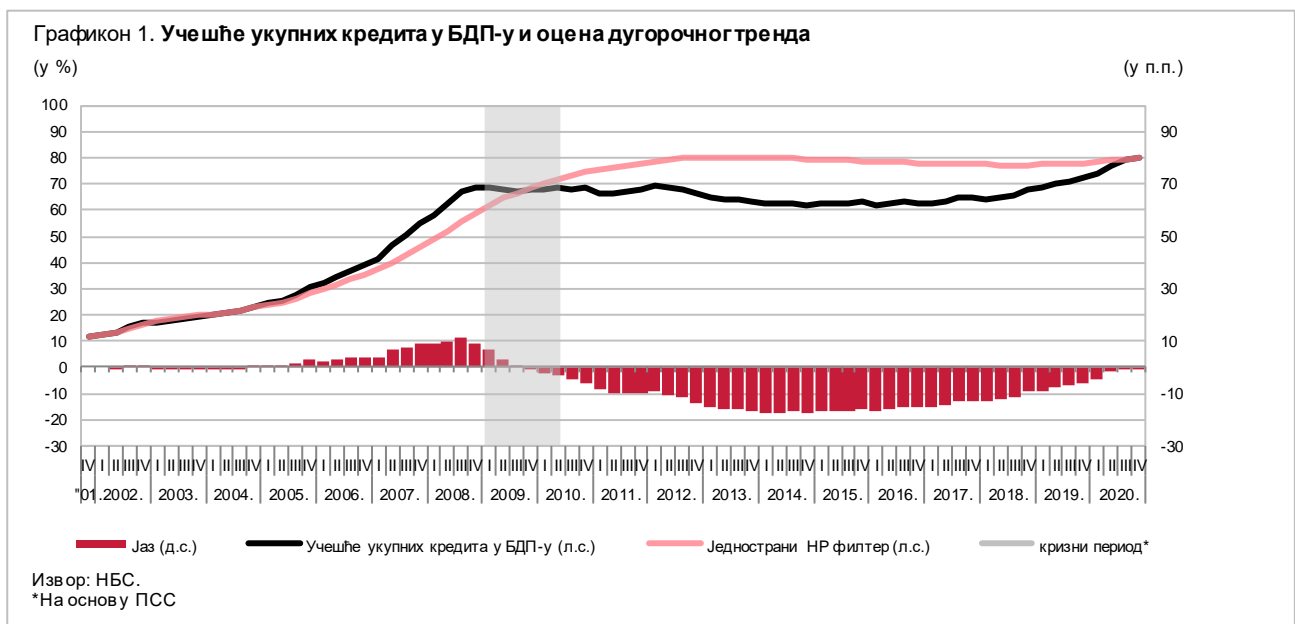
Контрациклични заштитни слој капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) представља додатни основни акцијски капитал које су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе контрацикличног заштитног слоја капитала. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на бази кога се процењује потребна висина стопе *ССуВ*-а, представља одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1. приказано је учешће кредитне активности недржавном сектору у БДП-у¹, дугорочни тренд и оцењено одступање

¹ Републички завод за статистику је ревидирао серију података БДП-а почев од 2005. и за потребе обрачуна дефлатора реалног БДП-а за референтну годину користи 2015. годину.

учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда. Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године одступање учешћа кредита у БДП-у ушло је у зону негативних вредности. Према подацима за децембар 2020. године, учешће реалне кредитне активности у реалном БДП-у налази се благо испод свог дугорочног тренда (вредност јаза износи -0,04 п.п.), док је учешће укупних кредита у БДП-у износило 80,2%. Присутан раст кредитне активности од 2014. године, утицао је да се у Т4 2020. учешће укупних кредита у БДП-у додатно приближи свом дугорочном тренду. Промена јаза у односу на крај 2014. износи 17,5 п.п., док та промена на међугодишњем нивоу износи 5,7 п.п. Имајући у виду присутан наставак глобалне неизвесности изазване

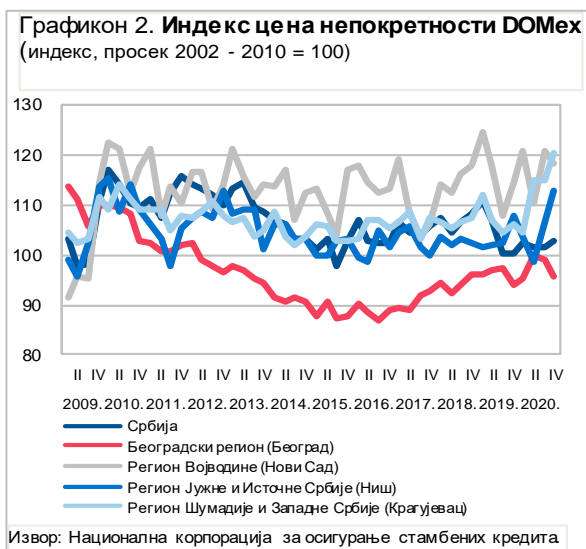
ширењем вируса корона, утврђивање стопе ССуВ изнад 0%, у овом тренутку, могло би да утиче на потенцијални будући раст кредитне активности.

Посматрано од почетка 2019. године удео готовинских кредита са роком доспећа преко осам година, као и просечна преостала рочност реалних готовинских кредита бележе тренд пада, што указује на то да мере Народне банке Србије усмерене на ограничавање ненаменског кредитирања домаћинстава по неразумно дугим роковима донете у децембру 2018. године, дају резултате и на тај начин смањују могућност настајања нових проблематичних кредита. Ипак, у циљу олакшавања услова отплате кредита грађанима који су се задужили пре наступања пандемије, НБС је подстакла банке да дужницима понуде рефинансирање кредита одобренх пре 18. марта 2020. године, продужењем рока доспећа последње рате кредита на додатне две године без обзира на степен кредитне задужености. Додатно, Народна банка Србије донела је Одлуку о привременим мерама за банке у циљу

адекватног управљања кредитним ризиком у условима пандемије COVID-19 и Одлуку о привременим мерама за даваоце финансијског лизинга у циљу адекватног управљања кредитним ризиком у условима пандемије COVID-19. Ради одређивања стопе контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у БДП-у од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи праћења кредитне активности који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и на кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

Резултати јануарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да су банке у условима и даље присутне повећане аверзије према ризику поштриле кредитне стандарде привреди у Т4, али у знатно мањој мери у односу на претходна два тромесечја. С друге стране, у складу са очекивањима изнетим у октобарској анкети, стандарди на кредите становништву ублажени су у Т4 као резултат позитивних изгледа на тржишту некретнина и конкуренције у банкарском сектору. Повећана тражња за кредитима током Т4 2020, највише је вођена потребама за ликвидним средствима и рефинансирањем, као и куповином непокретности код становништва.

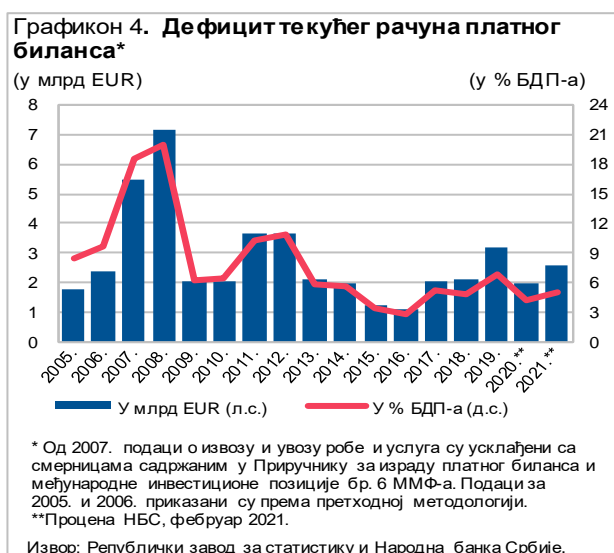

Током четвртог тромесечја 2020. године забележен је раст укупног броја издатих дозвола новоградње од 12,5% у односу на исто тромесечје претходне године. Просечан *LTV* лимит новоодобрених стамбених

кредита налази се благо изнад регулаторног максимума од 80%² и у четвртог тромесечју 2020. године забележена је вредност овог показатеља од 80,28%.³

Показатељи спољне неравнотеже

Упркос кризи изазваној пандемијом вируса корона, у 2020. години остварен је релативно висок прилив СДИ у бруто износу од 3,0 млрд евра, док је нето прилив износио 2,9 млрд евра. Током четвртог тромесечја 2020. године остварен је нето прилив СДИ у износу од 1,2 млрд евра. Поред тога, прилив СДИ у претходној години, који је од петогодишњег просека био виши за 13%, а од десетогодишњег за 41%, остао је распрострањен и у највећој мери усмерен у извозно оријентисане секторе, обезбеђујући пуну покривеност дефицита текућег рачуна (146,5%).

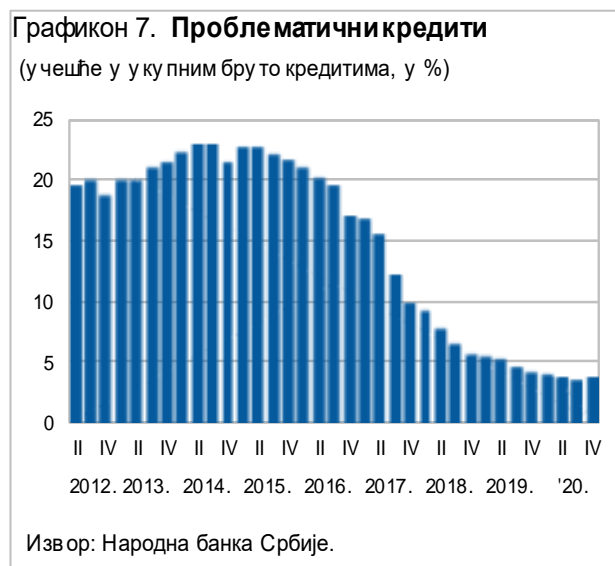
² Одлуком о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система („Службени гласник РС”, бр. 34/2011 и 114/2017), кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности може бити одобрен физичком лицу под условом да износ кредита није већи од 80% вредности те непокретности. Изузетно банка може физичком лицу одобрити стамбени кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности под условом да је обезбедила да износ тог кредита није већи од 90% вредности те непокретности према процени овлашћеног процењивача, умањене за износ других потраживања обезбеђених заложним правом вишег реда првенства на истој непокретности, ако се тај кредит одобрава у оквиру мера подршке државе одређеним категоријама физичких лица. Одлуком о допунама Одлуке о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система („Службени гласник РС”, бр. 84/2020), омогућено је издвајање мањег учешћа потребног за одобравање стамбених кредита купцима прве стамбене непокретности. У складу са овим прописом, за куповину прве стамбене непокретности, банка може физичком лицу одобрити стамбени кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности под условом да је обезбедила да износ тог кредита није већи од 90% вредности те непокретности.

³ Према подацима Националне корпорације за осигурање стамбених кредита за новоодобрене кредите осигуране код те корпорације.

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је и са ширењем пандемије остао адекватно капитализован и високо ликвидан уз очекивања да ће се тако задржати у наредном периоду.

На крају ТЗ⁴ 2020. године показатељ адекватности капитала је износио 22,3%, што је знатно изнад регулаторног минимума.⁵

Количник одобрених кредита и примљених депозита (*Loan-to-Deposit – LtD*) је на крају Т4 2020. године забележио вредност од 0,80. Његово задржавање на нивоу нижем од 1 указује на то да се банке у највећој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора је значајно смањено и има евидентан опадајући тренд захваљујући примени Стратегије за решавање проблематичних кредита која је донета 2015. године, као и другим регулаторним активностима Народне банке Србије. Учешће проблематичних кредита износило је 3,7% на крају Т4 2020. године, што је за 0,4 п.п. мање у односу на Т4 2019. године, односно 18,5 п.п. мање у односу на август 2015. године када је усвојена поменута Стратегија.

⁴ Последњи доступан податак.

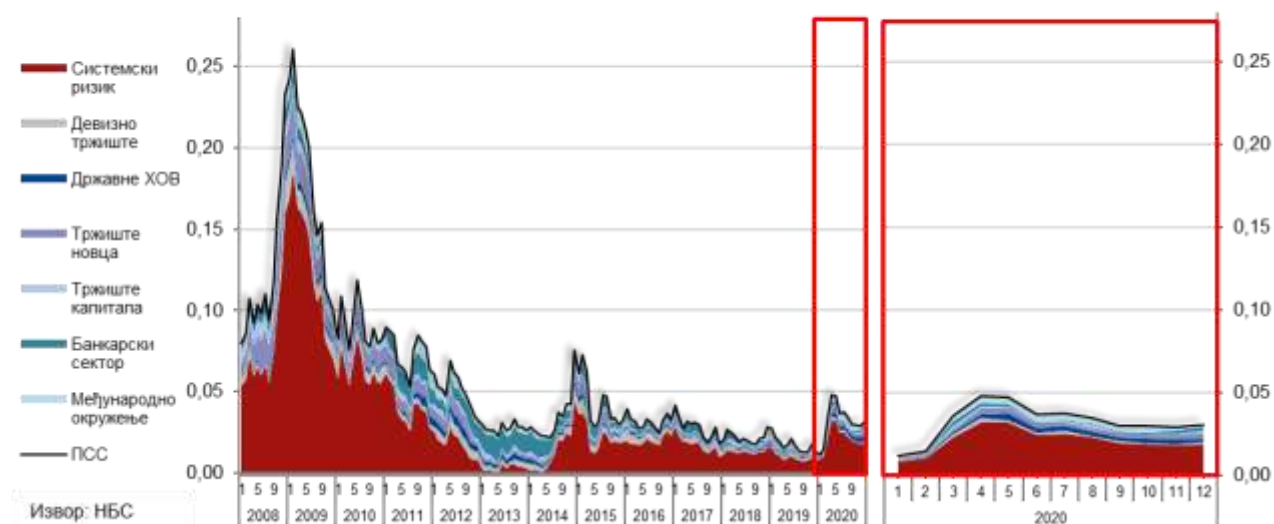
⁵ Од 30. јуна 2017. године минимум показатеља адекватности капитала износи 8% (минимум показатеља основног капитала је 6%, док је минимум показатеља основног акцијског капитала 4,5%).

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса (у даљем тексту: ПСС) развијен је с циљем да се идентификују периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. ПСС обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење. На крају 2020. године ПСС је незнатно повећан у односу на крај трећег тромесечја 2020. године. На вредност ПСС-а највише су утицала кретања на међународном тржишту, као и на тржишту државних ХОВ.

Започети опоравак глобалне економије од средине 2020. успорило је поновно ширење вируса корона од октобра, које је условило враћање

Графикон 8. Кретање Показатеља системског стреса и приказ доприноса најзначајнијих фактора ризика Показатељу системског стреса уз идентификацију режима финансијског стреса

различитих рестриктивних мера у многим земљама. На тај начин неизвесност кретања на међународном тржишту утицала је и на раст ПСС-а током четвртог тромесечја 2020. године.

У току четвртог тромесечја 2020. године повећана неизвесност на тржишту државних ХоВ допринела је благом порасту ПСС-а. Током четвртог тромесечја 2020. Управа за јавни дуг, Министарства финансија извршила је реотварање динарских обвезнице рочности две, пет и дванаест година. Такође, Република Србија је у новембру 2020. на међународном финансијском тржишту емитовала десетогодишњу еврообвезницу у износу од 1,2 млрд америчких долара, по купонској стопи од 2,125% и стопи приноса од 2,35%.

J.P. Morgan је од 31. децембра 2020. укључио десетогодишњу еврообвезницу у доларима у израчунавање премије ризика *EMBI* на дуг у доларима за Србију. *EMBI* за Србију на дуг у доларима за 31. децембар износио је 128 б.п. Последњи пут податак за *EMBI* за Србију објављен је 28. августа 2020. када је износио 103 б.п. (тада је из обрачуна је изашла еврообвезница *SRB 2021*, јер је до доспећа остало мање од једне године). Током Т4 2020. просечна премија ризика Србије за дуг у еврима (*EURO EMBIG*) је износила 180 б.п. (у Т3 226 б.п.). На крају четвртог тромесечја 2020. *EURO EMBIG* за Србију је износио 143 б.п. и био је испод у односу на већину земаља у региону (Црна Гора 341 б.п., Румунија 202 б.п., Северна Македонија 171 б.п., Мађарска 107 б.п. и Хрватска 76 б.п.)

Резултати спровођења последњих тромесечних макропруденцијалних стрес тестова банкарског сектора на подацима за септембар 2020. године потврђују висок ниво показатеља адекватности капитала, који би остао знатно изнад регулаторног минимума чак и у случају најгорег сценарија.

Након два круга мораторијума који су били омогућени корисницима банкарских кредита и лизинга, Народна банка Србије је у току децембра 2020. године донела одлуку о додатном мораторијуму који прописује обавезу банкама и даваоцима финансијског лизинга да дужнику, који услед околности изазваних пандемијом може имати тешкоће у измиривању својих обавеза, на његов захтев, одобри олакшицу у отплати обавеза.

Рејтинг агенција *Standard & Poor's* 14. децембра 2020. потврдила је кредитни рејтинг Србије за дугорочно задуживање у домаћој и иностраној валути на нивоу ББ+. Потврђени су и стабилни изгледи за његово даље побољшање. У свом извештају агенција *Standard & Poor's* је навела да је задржавање кредитног рејтинга и изгледа за његово даље побољшање резултат тога што је Србија у кризу изазвану пандемијом ушла са знатно бољим укупним макроекономским показатељима. Као кључни фактор који је томе допринео наводи се чињеница да су Народна банка Србије и Влада Републике Србије у претходном периоду очувале ценовну, финансијску и фискалну стабилност, као и релативну стабилност девизног курса.